

Musik i eksil

– et møde med iranske flygtninge og deres klassiske kulturarv

Interview ved Sibba Einarsdottir og Arne Kjær

Hvad sker der når man som iransk flygtning i en fremmed kultur pludselig får chancen for at overvære en koncert med musik fra sin hjemlige klassiske kulturarv?

Det iranske musikensemble »Chakavak« besøgte Århus i oktober måned 1988, som led i en Danmarksturne. Modspil inviterede 3 iranske flygtninge med til koncerten. Nogle dage senere mødtes vi igen for at snakke om denne begivenhed, og om musikkens betydning for iranere i eksil.

Rundt om bordet er vi: *Behzad*, som har boet i Danmark i 4 år, *Firooz*, som har boet her i 2½ år, *Faramaz*, bror til Firooz, som har været her i 4 måneder, *Anja*, som bor sammen med Firooz, *Sibba*, som studerer etnografi ved universitetet, *Arne* fra Modspils redaktion.

Firooz og Behzad vil begge gerne uddanne sig til elektrikere, og søger i øjeblikket praktikplads. Faramaz vil gerne være landmand, hvad han også var i Iran.

Hvor kommer jeg fra

Det første spørgsmål handler naturligvis nok om, hvordan det er som iraner at opleve en klassisk iransk koncert i Danmark. Firooz fortæller, at det var som at komme tilbage til Iran, – at tage en tur til Iran, og så vende tilbage til Danmark igen. Også for Behzad var det spændende: »Mange gange savner vi vores klassiske musik her i Danmark«.

Behzad fortæller, at ikke alle mennesker i Iran kan lide klassisk iransk musik. Da han selv var 18 år, kunne han ikke lide denne musik. Da ville han høre popmusik, altså iransk popmusik. Men interessen for klassisk musik er ofte noget der kommer, når man bliver ældre.

Fra venstre: Faramaz, Behzad, Firooz, Anja. (Foto: Arne Kjær).

Du er altså kommet til at holde mere af den klassiske iranske musik. Tror du det har noget at gøre med, at du er i eksil i Danmark, – at du er kommet væk fra Iran?

– Nej, det er ikke helt sådan. Men efter 4 år i Danmark vil jeg gerne høre den musik, der hører til min egen kultur, fordi det er en musik, der gør dybt indtryk på mig. Men det kommer også an på hvad humør jeg er i. Hvis jeg er i rigtig godt humør, så vil jeg godt høre popmusik. Men hvis jeg er ked af det, så hører jeg klassisk musik.

Det, at den iranske klassiske musik har dybe rødder i persisk kultur, er noget der betyder meget for Behzad. Han forholder sig meget kritisk over for

f.eks. den nye europæiske popmusik. En del af denne musik bærer efter hans mening tydeligt præg af, at den er lavet af folk, der gerne vil tjene mange penge: De der spiller og synger denne musik kan være meget dygtige. Men de udtrykker følelser på en overfladisk måde, »de elsker at spille med følelserne«, siger Behzad, »men den slags musik dør meget hurtigt«. Han udtrykker derimod respekt for dansk folkemusik, fordi den er en musik, der hviler på en lang kulturtradition.

Det er vigtigt, at musikken har forbindelsen til de kulturelle rødder. Behzad siger det på denne måde:

– Folkemusik eller klassisk musik, de er en del af

den kulturelle tradition, – de skal vise mig, hvem jeg er. Denne musik skal forklare mig, hvor jeg kommer fra og hvorfor jeg tænker som jeg gør. Når jeg hører klassisk iransk musik, så er det nogen gange sådan, at jeg kender mig selv rigtigt, – så ved jeg hvem jeg er, hvor jeg kommer fra og hvad jeg skal gøre. Og jeg forstår, hvor meget forskel der er på min kultur, og den kultur som jeg lever i her.

En stærk litteratur

Om klassisk iransk musik forklarer Behzad, at det er lyttemusik; man kan f.eks. ikke danse til den. Og ofte er det alvorlig eller sørgelig musik. Til en del af denne musik hører der en sunget tekst. I mange tilfælde er der tale om digte, som er skrevet for flere hundrede år siden. Til denne klassiske, persiske litteratur hører bl.a. *Hafez* og *Molavi*, – to digterere der netop har skrevet nogle af de digte, der blev sunget ved »Chakavak«s koncert i Århus.

Vi snakkede før om popmusikkens tekster. Du mener at det er vigtigt, at man kan høre hvad der bliver sunget, – at man altså kan forstå teksten til sangene. Det vi hørte i sidste uge ved koncerten med klassisk musik, det var nogle meget gamle digte, som er skrevet for flere hundrede år siden. Er det alligevel tekster, som du forstår, og som du kan bruge til noget?

– Ja. Vi kan sige, at vi har en meget stærk litteratur, fordi vi bl.a. har to digtere som Hafez og Molavi. Der findes også andre berømte persiske digtere. (Behzad nævner flere navne). Selvom deres digte tit er kærlighedshistorier, så forklarer de alligevel noget om historien og om de problemer mennesker har haft. De fleste iranske digtere forklarer noget om menneskelige problemer.

Behzad giver et eksempel på, hvordan et kærlighedsdigt samtidig kan handle om politiske forhold. Måske drejer det sig om to mennesker som elsker hinanden, men som ikke kan få hinanden, fordi det pågældende regime lægger hindringer i vejen. Når digtet på denne måde henviser til diktatoriske forhold, så

kan man let komme til at tænke på Khomeini-styret, siger Behzad. Og så kommer disse gamle tekster faktisk til at sige noget om nutiden. Iøvrigt er en del af de gamle persiske tekster forbudt under Khomeini, enten fordi de rummer for tydelige paralleller til diktaturet i nutidens Iran, eller fordi de religiøst og ideologisk ikke stemmer overens med den rette lære.

De gamle digtere fortæller om kærlighed på en utrolig smuk måde, og det er noget helt andet end de moderne poptekster, som handler om kærlighed på en overfladisk måde, mener Behzad. – Iøvrigt fortæller han, at han godt kan lide musik af Peter Gabriel, Dire Straits, Paul Simon, TV 2 og Kim Larsen! Men når han har rigtig mange problemer, når han er sur eller ked af det, så hører han klassisk iransk musik, »fordi jeg tror det hjælper mig. Det er hvad klassisk iransk musik betyder for mig«.

En ny betydning

Firooz har et lidt andet forhold til den klassiske musik end Behzad. Da han var i Iran, lyttede han ikke ret meget til denne musik. Han ved godt hvad musikken betyder for dem, der dyrker den. Især ældre mennesker kan lide at lytte til den i Iran; de synes de får det mere hyggeligt, når de sidder og hører sådan noget musik, fortæller Firooz. Hans foretrukne musik er iransk populærmusik, – og det er vigtigt for ham, at han kan forstå hvad teksten handler om.

Firooz synes det var spændende at høre koncerten med iransk klassisk musik i Århus, »og jeg kan godt tænke mig at høre den slags musik en gang imellem«, siger han. Men det er ikke sikkert man forstår alt hvad der bliver sunget, med det samme. Det kan være nødvendigt først at oversætte en del af teksten fra »rigtig persisk«, som Firooz udtrykker det, til moderne iransk. De gamle persiske digtere bruger en del specielle ord og vendinger, som man skal kende og forstå for at få hele teksten med. Behzad forklarer, at det nogenlunde svarer til at læse ældre dansk littera-

Musikensemblet Chakavak var på turné i Danmark i oktober 1988. Her ses to af gruppens syv medlemmer ved koncerten i Århus. Den iranske eksilgruppe spiller klassisk iransk musik på grundlag af en århundredlang musikalsk tradition, som er tæt forbundet med den klassiske, iranske digtning. (Foto: Arne Kjær).

tur, hvor man også har brug for at kende betydningen af visse ord, som ikke bliver brugt i moderne talesprog. Men selvom Firooz ikke forstod alt hvad der blev sunget til koncerten, så gav musikken ham en oplevelse alligevel. Musikkens følelsesmæssige sprog er tydeligt nok:

– Jeg skal fortælle dig noget. Jeg synes musik er nogle følelser. Hvadenten det er dansk musik eller

det er persisk musik man hører, – så er selve musikken noget man bare føler. Jeg synes musikken er de følelser, der kommer.

Musik kan godt få en ny betydning for et menneske der lever i eksil. Firooz fortæller om en oplevelse, han har haft ved at lytte til et af sine bånd med iransk musik. Den samme musik har han lyttet til i Iran sammen med nogle venner, som han ikke kan mødes med, fordi han nu bor i Danmark: »så kommer jeg til at tænke på, at jeg godt kan huske dengang vi sad og hørte musik sammen«.

Anja fortæller lidt senere i samtalen, at hvis Firooz en dag tænker meget på Iran, så hører han iransk musik, »så sidder han dér, vil kun høre iransk musik«. – Men ellers kan han også lide TV 2 og Kim Larsen, fortæller han med et smil. Og når han hører dansk musik engang imellem, så vil han gerne kunne forstå, hvad der bliver sunget, selvom han ikke altid sætter pris på hvad der står i teksten.

Et netværk af musik

Er det svært at skaffe bånd med iransk musik, spørger vi til sidst. – Det kan være vanskeligt. Bortset fra en enkelt butik i København, hvor man bl.a. kan bestille bånd pr. post, så må musikken skaffes via Sverige eller Tyskland, eller ved at man kender nogen, som rejser til Tyrkiet f.eks., og som derfra kan sende bånd til Danmark. Iøvrigt er det en udbredt trafik, at man skaffer sig overspilninger fra venner, som har bånd. Meget af musikken cirkulerer således som overspilninger af overspilninger.

På denne måde er der efterhånden opstået et socialt og kulturelt netværk, der bygger på udveksling af musik gennem de iranske flygtninges egne kanaler.

□

Tegning: Marianne Kibenich.